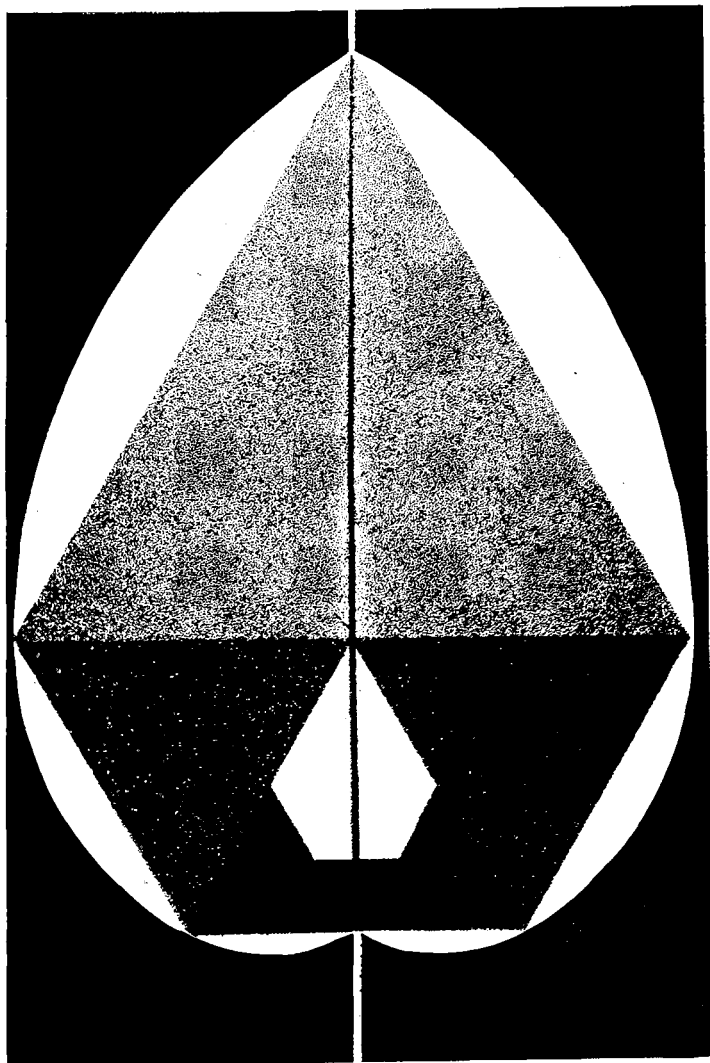

TRANSFORMACIONS DE LA PROPIETAT RÚSTICA A LA COMARCA DEL PLA DE MALLORCA (S. XIX-XX)

De bon gust publicaria un resum de la meua Tesi de Doctorat a aquesta revista per la senzilla raó que form part del col·lectiu d'ensenyants de l'Escola Universitària, centre que publica "MAINA".

No obstant, dos són els motius que m'impedeixen fer-ho:

— En primer lloc, el fet d'haver presentat una comunicació a la "VII Conferència Internacional del Mediterráneo", que tingué lloc a Sóller el mes d'Agost de 1984, comunicació on ja avançava, més o menys, les conclusions a què havia arribat al llarg del treball; comunicacions que, d'altra banda, es troben en curs de publicació gràcies al bon fer del Dr. Barceló Pons.

— En segon lloc, el fet d'haver presentat un resum de la mateixa Tesi al Secretariat Tècnic de Publicacions de la Universitat de Palma.

Un deure ètic m'impedeix repetir el que he escrit a ambdues parts i, per tant, permeteu-me que, per això, sols us presenti una breu recensió del treball.

La *motivació* que em va servir d'estímul a l'hora d'eleger aquest treball fou, en primer lloc, el convenciment que la necessitat imperant de conèixer la nostra realitat, requereix i, a més, reclama la realització d'estudis de base que, sens dubte, cada Comunitat Autònoma s'hauria de procurar, per tal de poder comptar amb una informació elemental que servís de suport a qualsevol decisió de tipus pràctic o, en tot cas, que, al menys el bagatge informatiu que aportàs aquest tipus de treballs fos considerat com una etapa prèvia i necessària de coneixement a l'hora de realitzar qualsevol planificació socio-econòmica; però hi ha, a més i en segon lloc, una altra necessitat i aquesta és la revisió a fons de tots els sectors productius i, especialment, del primari; tasca molt saludable, no solament per aconseguir-ne un sanejament, sinó també per tractar d'equiparar-lo a d'altres amb els quals es troba en desavantatge: és a dir, per intentar cercar la possibilitat d'una millor articulació entre l'agricultura i la indústria. Aquesta és una necessitat prioritària si desitjam que, algun dia, l'Estat Autònic s'integri racional i decentment dins la CEE.

La *hipòtesi* de treball plantejada era que la comarca del Pla de Mallorca des d'un punt de vista agrari havia sofert

per FRANCESCA FLORIT I ALOMAR

grans transformacions al llarg d'aquests darrers cent anys; llavors, el nostre *objectiu* fou obtenir un balanç dels trets que definien aquest paisatge rural, aportant totes les dades obtingudes com a resultat d'investigar fonts inèdites i publicades, i així poder donar una explicació a tals transformacions.

Així les coses, em vaig proposar a continuació elegir un *mètode de treball* i la tasca de seleccionar les *fonts* més adients que m'ajudassin o que donassin suport a la hipòtesi per tal de poder-la convertir en tesi.

Pel que fa al mètode, després de repassar els grans corrents actuals dins la Nova Geografia, vaig optar pel Radical per tot el que implica d'antipositivista, i en tant que ens permet una interpretació historicista que valora qualsevol element específicament humà.

Quant a les fonts, tenint en compte l'objectiu i la cronologia proposats, aquestes foren les que qualsevol tipus de treball d'aquest ordre i temàtica aconsellen, és a dir, aquelles que faciliten una major informació de caràcter gràfic, documental i bibliogràfic, sense oblidar el gran profit que hem obtingut de la informació oral.

Les conclusions a què arribàrem foren les següents:

Al S. XIX, l'estructura de la propietat rústica atenent la seva extensió i distribució era un símptoma clar de la polarització social existent en aquell moment (*Noblesa*, grup social aristòcrata, absentista, que detenta el seu poder a dos nivells: sobre el paisatge, a través de la possessió, cèdula organitzativa de la comunitat rural, i a més, a través d'unes relacions socio-econòmiques afavorides per l'ordenament jurídic del moment; *Pagesia*, grup no homogeni en el qual hauríem d'incloure: jornalers, petits propietaris, petits jornalers... però, en tot cas depenets dels anteriors d'una o altra manera. *Arrendataris*, grup intermediari, amb una situació de subordinació respecte a la noblia, però amb situació socio-econòmica privilegiada respecte a la resta de la pagesia).

Per causes diverses: jurídiques, institucionals, econòmiques, socials, en una paraula, al llarg de la segona meitat del segle XIX i fins al moment actual, es produeixen transformacions sobre aquest paisatge i quant a les seves relacions de producció.

Des d'un punt de vista social i econòmic, la polarització a què fèiem referència es va suavitzant en el sentit que el grup aristòcrata, en primer lloc, s'ha d'adaptar progressivament a cojuntures que no sempre li són favorables; i, per altra part, contempla com la pagesia accedeix a la propietat de la terra mitjançant el mecanisme de l'establiment: així es produeixen modificacions sobre el paisatge i quant a la titularitat de la propietat rústica.

Finalment, la conjunció de dos tipus de factors és el que ha donat lloc a la situació actual, o almenys l'ha propiciada: Per una part, aquells factors que podríem denominar pròpiament agraris, això és, uns condicionants morfològics que obliguen, entre altres coses, a mantenir uns cultius i unes tècniques tradicionals, un règim de tinença de la terra que podríem qualificar massivament de directa, però que donat el minifundisme i la irregularitat parcel·l·ària obliga als propietaris a practicar l'agricultura a temps parcial.

Per altra part, existeixen altres factors que, d'alguna manera, podríem qualificar d'aliens a l'activitat agrària però que han accelerat el procés de despersonalització agrària d'aquesta comarca. El més determinant de tots és el turisme, que actua de disparador de tal transformació; aquesta es manifesta en primer lloc en tant que la demografia acusa aquesta incidència, reflectida en una forta emigració rural, així com la transformació sectorial de la població activa i dels sectors productius no agraris; en segon lloc, la incidència del turisme es denota sobre el paisatge en el sentit que el capital acumulat en el sector turisme, en comptes de reinvertir-se en l'agricultura, modifica el paisatge rural, transforma l'hàbitat que fins el moment l'havia caracteritzat, i converteix les petites casetes de camp en segones residències: així's inicia un procés de rururbanització dins la zona.

Si a tot això afegim un estancament de les tècniques de cultiu, la dependència de l'agricultura del sector industrial, una manca d'inversions, una comercialització mediatitzada pels intermediaris, una política de preus agraris molt discutible... podem concloure que la comarca del Pla de Mallorca, des del punt de vista agrari, es troba en una situació estancada i que requereix una revisió a fons.